ಸೃಜನಿ

SRUJANI: Indian Journal of Innovative Research and Development (SIJIRD)
Volume-5 Issue 2, May-June 2026, Pp. 21-26
Bi-Monthly, Peer-Reviewed, Open Access, Indexed Journal

I S S N: 2583-3510
SIRDF
JOURNALS
editor@srujani.in
www.srujani.in

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮಹತ್ವ: ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅವಲೋಕನ

ಡಾ. ಸಂಗನಗೌಡ ಶಿವನಗೌಡ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಸರಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು, ಲಿಂಗಸುಗೂರು, ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ

Abstract:

ಆಯುಷ್ (ಆಯುರ್ವೇದ, ಯೋಗ ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಯುನಾನಿ, ಸಿದ್ಧ ಹಾಗೂ ಹೋಮಿಯೋಪತಿ) ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಭಾರತದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಅಂಗಗಳಾಗಿವೆ. ಇವು ಆರೋಗ್ಯದ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ರೋಗಗಳ ತಡೆಗಟ್ಟುವಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸಮಗ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಮಹತ್ವದ ಕೊಡುಗೆ ನೀಡುತ್ತವೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಕಡಿಮೆ ವೆಚ್ಚದ, ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗುವ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕಾರಾರ್ಹವಾದ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ, ಆಯುಷ್ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಸಮುದಾಯದ ಆರೋಗ್ಯ ಜಾಗೃತಿ, ಜೀವನಶೈಲಿ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಹಾಗೂ ಬುಡಕಟ್ಟು ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಪಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಲೇಖನವು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿಸುತ್ತದೆ.

Keywords: *ಆಯುಷ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಮುದಾಯ ಆರೋಗ್ಯ, ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆ.*

ಪೀಠಿಕೆ

ಆರೋಗ್ಯವು ಮಾನವನ ಮೂಲಭೂತ ಅಗತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದ್ದು, ಯಾವುದೇ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಪ್ರಮುಖ ಸೂಚಕವಾಗಿದೆ. ವಿಶ್ವ ಆರೋಗ್ಯ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಪ್ರಕಾರ "ಆರೋಗ್ಯವೆಂದರೆ ಕೇವಲ ರೋಗರಹಿತ ಸ್ಥಿತಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೈಹಿಕ, ಮಾನಸಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿ." ಈ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದ ನೋಡಿದಾಗ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಕೇವಲ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಮತ್ತು ಔಷಧಿಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗದೆ, ಜೀವನಶೈಲಿ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಪರಿಸರ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರಬೇಕು.

ಭಾರತವು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೇ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ವೈದ್ಯಕೀಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯದ ಜೊತೆಗೆ ಪರಂಪರತೆ ಹಾಗೂ ಪರ್ಯಾಯ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಭಾರತೀಯ

Please cite this article as: ಸಂಗನಗೌಡ ಶಿವನಗೌಡ. (2026). ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮಹತ್ವ: ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಅವಲೋಕನ. *ಸೃಜನಿ: ಇಂಡಿಯನ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಇನ್ನೋವೇಟಿವ್ ರಿಸರ್ಚ್ ಅಂಡ್ ಡೆವೆಲಪ್‌ಮೆಂಟ್,* 5(2), 21–26

ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿವೆ. ಇಂತಹ ಪರಂಪರತೆ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು AYUSH ಎಂಬ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪದದ ಮೂಲಕ ಗುರುತಿಸಿದೆ. AYUSH ಅಂದರೆ Ayurveda, Yoga & Naturopathy, Unani, Siddha ಮತ್ತು Homoeopathy. ಇವು ಮಾನವನ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕಾಪಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ ಹೊಂದಿರುವ ಚಿಕಿತ್ಸಾ ಪದ್ಧತಿಗಳಾಗಿವೆ.

ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಜನರು ತಮ್ಮ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ಆದ್ಯತೆಗಳೊಂದಿಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೇರಳ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಹಿಮಾಚಲ ಪ್ರದೇಶ ಗುಜರಾತ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ ರಾಜಸ್ತಾನ್ ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ್ ದೆಹಲಿ ಹರಿಯಾಣ ಪಂಜಾಬ್ ಉತ್ತರಕಾಂಡ್ ಗೋವಾ ಮತ್ತು ಒಡಿಸ್ಸಾ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಧ್ಯ ಪ್ರದೇಶ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ್, ಬಿಹಾರ್, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಮತ್ತು ರಾಜಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ. ಓಮಿಯೋಪತಿಯನ್ನು ಉತ್ತರ ಪ್ರದೇಶ ಕೇರಳ ಒಡಿಸ್ಸಾ ಆಂಧ್ರ ಪ್ರದೇಶ ಮುಂತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ ಸಿದ್ದ ಪದ್ಧತಿಯು ದಕ್ಷಿಣ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ತಮಿಳುನಾಡು ಪಾಂಡಿಚೇರಿ ಮತ್ತು ಕೇರಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ ಇದಲ್ಲದೆ ಉತ್ತರಪ್ರದೇಶ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ.

AYUSH ಪದದ ಅರ್ಥ

AYUSH ಎಂಬುದು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಮೊದಲ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಪದವಾಗಿದೆ:

A – ಆಯುರ್ವೇದ (Ayurveda)

Y – ಯೋಗ ಮತ್ತು ನ್ಯಾಚುರೋಪಥಿ (Yoga & Naturopathy)

U – ಯುನಾನಿ (Unani)

S – ಸಿದ್ಧ (Siddha)

H – ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ (Homoeopathy)

ಈ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಪ್ರಕೃತಿ, ಆಹಾರ, ಜೀವನಶೈಲಿ ಹಾಗೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮತೋಲನದ ಮೂಲಕ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡಲು ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತವೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ : ಅರ್ಥ ಮತ್ತು ಮೂಲ

ಆಯುರ್ವೇದ ಜೀವನದ ವಿಜ್ಞಾನವು ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯ ಮತ್ತು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಭವಿಷ್ಯ ಮಾನವ ಅಸ್ತಿತ್ವದಷ್ಟೇ ಹಳೆಯದು ಭಾರತೀಯ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಮಾನವನ ಭೌತಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಆರೋಗ್ಯವು ಪೂರ್ವಪೇಕ್ಷಿತವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಂಸ್ಥೆ ಕರ್ತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಆಯುರ್ವೇದದ ಮೊದಲ ಬೋಧಕನೆಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 5000 ಮತ್ತು 1000 ನಡುವೆ ರಚಿಸಲಾದ ಅತ್ಯಂತ ಹಳೆಯ ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾದ ನಾಲ್ಕು ವೇದಗಳು ಸಸ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ನೈಸರ್ಗಿಕ ವಿಧಾನಗಳ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ರಾಮಾಯಣ ಮತ್ತು ಮಹಾಭಾರತದಂತಹ ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಔಷಧಿ ಮತ್ತು ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಉದ್ಯೋಗವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಆಯುರ್ವೇದ ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತದ "ಆಯುಸ್" (ಜೀವನ) ಮತ್ತು "ವೇದ" (ಜ್ಞಾನ) ಎಂಬ ಪದಗಳಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, "ಜೀವನದ ವಿಜ್ಞಾನ" ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ.

ಬೌದ್ಧರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವಕ್ ಗೌತಮ್ ಬುದ್ಧನಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡಿದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸಕ ತಕ್ಷಶಿಲಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿದರು. ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ 200 ಸುಮಾರಿಗೆ ವಿಶ್ವದ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳಿಂದ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನು ಕಲಿಯಲು ಪ್ರಾಚೀನ ತಕ್ಷಶಿಲಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಯುರ್ವೇದದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಶೇಷತೆಗಳನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು, ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಆಯುರ್ವೇದವು ಪ್ರಪಂಚದ ಅನೇಕ ವೈದ್ಯಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ಘೋಷಿಸಿದ ಪುರಾವೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಆದರೆ ಆಯುರ್ವೇದವು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪದವಿಪೂರ್ವ, ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಮತ್ತು ಡಾಕ್ಟರೇಟ್ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ

ಮೂಲ ತತ್ವಗಳು

ಆಯುರ್ವೇದವು ಮಾನವ ದೇಹವನ್ನು ವಾತ, ಪಿತ್ತ ಮತ್ತು ಕಫ ಎಂಬ ಮೂರು ದೋಷಗಳ ಸಮತೋಲನದ ಮೇಲೆ ಆಧರಿಸಿದೆ.

ವಾತ–ಚಲನೆ, ಪಿತ್ತ–ಜೀರ್ಣಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಉಷ್ಣ, ಕಫ–ಸ್ಥಿರತೆ ಮತ್ತು ಶಕ್ತಿ

ಚಿಕಿತ್ಸಾ ವಿಧಾನಗಳು, ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳು, ಪಂಚಕರ್ಮ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಆಹಾರ ನಿಯಮಗಳು, ದಿನಚರಿ ಮತ್ತು ಋತುಚರಿ.

ಯೋಗ

ಯೋಗ ಎಂಬ ಪದವು 'ಯುಜ್' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ ಇದರ ಅರ್ಥ ಒಗ್ಗೂಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಸಂಯೋಜಿಸುವುದು ಆಗಿದೆ. ಯೋಗವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸ್ವಂತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಒಕ್ಕೂಟವಾಗಿದೆ. ಇದು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಜೀವನ ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಮಹರ್ಷಿ ಪತಂಜಲಿಯವರು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೂಪದ ಯೋಗ ಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.

ಯೋಗವು ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಆತ್ಮದ ಏಕೀಕರಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಶಿಸ್ತಿನ ಜೀವನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಪತಂಜಲಿ ಮಹರ್ಷಿಯ ಯೋಗಸೂತ್ರಗಳು ಯೋಗದ ಮೂಲ ಗ್ರಂಥವಾಗಿದೆ.

ಯುನೈಟೆಡ್ ನೇಶನ್ ಜನರಲ್ ಅಸೆಂಬ್ಲಿಯು ಡಿಸೆಂಬರ್ 11 2014ರಲ್ಲಿ ಜೂನ್ 21ರಂದು ಅಂತರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಯೋಗ ದಿನವನ್ನಾಗಿ ಘೋಷಿಸಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನ ಮಂತ್ರಿಯವರು ಈ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆ (ನ್ಯಾಚುರೋಪಥಿ)

ಪ್ರಕೃತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯು, ಪ್ರಕೃತಿಯ ಐದು ಅಂಶಗಳಾದ ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಗಾಳಿ, ಬೆಂಕಿ, ಮತ್ತು ಈಥರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯಲು ದೇಹದ ಅಂತರ್ಗತ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಗುಣಪಡಿಸುವಿಕೆಯನ್ನು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಮತ್ತು ಸ್ವಯಂ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಪರಿಸರದೊಂದಿಗೆ ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬದುಕುವ ಸರಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ನೈಸರ್ಗಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ವಿಧಾನಗಳು ಉಪವಾಸ, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಯೋಗ ಮತ್ತು ದೈಹಿಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬಳಕೆಯಿಂದ ಉತ್ತಮ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ನ್ಯಾಚುರೋಪಥಿಯು ಪ್ರಕೃತಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ದೇಹವು ಸ್ವಯಂ ಗುಣಮುಖವಾಗುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹೊಂದಿದೆ ಎಂಬ ತತ್ವವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಯುನಾನಿ

ಯುನಾನಿ ಪದ್ಧತಿಯು ಗ್ರೀಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ನಂತರ ಅರಬ್ ದೇಶಗಳ ಮೂಲಕ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಹಿಪ್ಪೋಕ್ರಟಿಸ್ ಮತ್ತು ಗ್ಯಾಲನ್ ಯುನಾನಿ ವೈದ್ಯಕೀಯದ ಪ್ರಮುಖ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು. ಯುನಾನಿ

ಔಷಧವನ್ನು ಗ್ರೀಕ್ ಅರಬ್ ಮೆಡಿಸನ್ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಪೋ ಕ್ರೇಟಿಕ್ ಮೆಡಿಸನ್‌ನ ಮೂರು ಮೂಲಭೂತ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ ವೀಕ್ಷಣೆ, ಅನುಭವ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧ ತತ್ವಗಳು ಇದು ಇನ್ನೂ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಮತ್ತು ವಿಜ್ಞಾನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಾಲ್ಕು ಹಾಸ್ಯಗಳ ಹಿಪೋ ಕ್ರೇಟಿಕ್ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ ರಕ್ತ, ಕಫ, ಹಳದಿ, ಪಿತ್ತರಸ ಮತ್ತು ಕಪ್ಪು ಪಿತ್ತರಸ ಮತ್ತು ಜೀವಂತ ಮಾನವ ದೇಹದ ಸ್ಥಿತಿಗಳ ನಾಲ್ಕು ಗುಣಗಳಾದ ಬಿಸಿ ಶೀತ, ತೇವ ಮತ್ತು ಶುಷ್ಕ ಅವುಗಳನ್ನು ಭೂಮಿ, ನೀರು, ಬೆಂಕಿ, ಮತ್ತು ಗಾಳಿ ಎಂದು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಯುನಾನಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಔಷಧ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಚೀನಾ, ಈಜಿಪ್ಟ್, ಭಾರತ, ಇರಾಕ್, ಪರ್ಶಿಯ, ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಕ ಔಷದ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ ಇದನ್ನು ಅರಬ್ ಔಷಧಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಯುನಾನಿ ಔಷಧದ ಆಧುನಿಕ ರೂಪವೂ ವೈವಿಧ್ಯಮಯ ದೇಶಗಳು, ಪ್ರದೇಶಗಳು ಮತ್ತು ಸಮುದಾಯಗಳ ನಡುವೆ ಧ್ಯಾನದ ವಿನಿಮಯದ ಮೂಲಕ ಸಮಕಾಲಿನ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಹೊಸ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನಗಳನ್ನು ಸಂಯೋಜಿಸುವ ಮೂಲಕ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ತನ್ನ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಲ್ಲಿ ಅರಿವು ಮೂಡಿಸಲು ಇದು ಹೆಚ್ಚು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿದೆ.

ಸಿದ್ಧ

ಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತಮಿಳುನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಸಿದ್ಧರು ಎಂಬ ಋಷಿಮುನಿಗಳು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಸಿದ್ದ ಭಾರತದಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಮಗ್ರ ವೇದಿಕೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ ಸಿದ್ದರು ಬಹಿರಂಗ ಪಡಿಸಿದ ಹೀಲಿಂಗ್ ಡೈಮಂಡ್ ಸನ್ ಸಿದ್ದ ಔಷಧ ಸಿದ್ದ, ಪದ್ಧತಿಯ ವಿಕಾಸವು 10000 ದಿಂದ 4000ಬಿಸಿ ಅಷ್ಟು ಹಳೆಯದು ಎಂದು ನಂಬಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸಿದ್ಧ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಮಗ್ರ ವಿಧಾನದೊಂದಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಿಸುವ ತಡೆಗಟ್ಟುವ ಗುಣಪಡಿಸುವ ಪುನರ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವ ಆರೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ.

ಸಿದ್ದ ಎಂಬ ಪದವು 'ಸಿಟ್ಟಿ' ಎಂಬ ಮೂಲ ಪದದಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಇದರರ್ಥ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಸ್ವರ್ಗೀಯ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಜೀವನದ ಕಲೆಗಳಾದ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರ, ಯೋಗ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ. ರಸವಿದ್ಯೆ ಔಷಧ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯದ ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಧನೆ ಸಿದ್ಧ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಮೂಲಭೂತವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ 1. ಹೈಡ್ರೋ ರಸಾಯನಶಾಸ್ತ್ರ 2. ವೈದ್ಯಕೀಯ ಅಭ್ಯಾಸ 3 ಯೋಗಭ್ಯಾಸ 4. ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆ ತಮ್ಮ ಯೋಗದ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಸಂಶೋಧನೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಕೃತಿಯ ವಾಸ್ತವತೆ ಮತ್ತು ಮನುಷ್ಯನೊಂದಿಗಿನ ಅದರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ವಿವರಿಸಿದ ಸಿದ್ಧರು ಎಂಬ ಸಂಸ್ಥಾಪಕರ ಹೆಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ ಸಿದ್ದರಾಮಯ್ಯ ಅಗಸ್ತ್ಯರನ್ನು ಸಿದ್ಧ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಪಿತಾಮಹ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ

ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ

ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜರ್ಮನಿಯ ವೈದ್ಯರಾದ ಡಾ. ಸ್ಯಾಮುಯೆಲ್ ಹಾನಿಮ್ಯಾನ್ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಿದರು. ಹೋಮಿಯೋಪತಿಯ ಮೊದಲ ತತ್ವ ಸಿಮಿಲಿಯ ಸಿಮಿಲಿ ಬಸ್ ಕ್ಯೂರಿಂಚರ್ ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುಂಪನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಔಷಧವು ರೋಗದಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿರುವ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ರೋಗಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಸಿಂಗಲ್ ಮೆಡಿಸನ್‌ನ 2ನೇ ತತ್ವವು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೋಗಿಗೆ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಔಷಧವನ್ನು ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕನಿಷ್ಠ

ಡೋಸ್‌ನ ಮೂರನೇ ತತ್ವವು ಯಾವುದೇ ವ್ಯಕ್ತಿ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲದ ಗುಣಪಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಔಷಧದ ಕನಿಷ್ಠ ಡೋಸನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಹೋಮಿಯೋಪತಿಯು ರೋಗದ ಕಾರಣವೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬ್ಯಾಕ್ಟೀರಿಯಾ ವೈರಸ್‌ಗಳಂತಹ ಬಾಹ್ಯ ಏಜೆಂಟ್‌ಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯ ಜೊತೆಗೆ ರೋಗದ ಸಂಭವಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಒಳಗಾಗುವಿಕೆ ಅಥವಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ.

ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಔಷಧಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ನೀಡುವ ಒಂದು ವಿಧಾನವಾಗಿದೆ. ಇದು ಆರೋಗ್ಯವಂತ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ಇದೇ ರೀತಿಯ ರೋಗ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ ಹೋಮಿಯೋಪತಿಯಲ್ಲಿನ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಸಮಗ್ರ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿದ್ದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಕ್ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೈಸರ್ಗಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳಾದ ಸಸ್ಯ ಉತ್ಪನ್ನಗಳು ಖನಿಜ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಮೂಲಗಳು ನೊಡ್ಸ ಸಾರ್ಕೋಡುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಔಷಧಿಗಳು ಯಾವುದೇ ವಿಷಕಾರಿ ಅಥವಾ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೋಮಿಯೋಪತಿ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯೂ ಮಿತ ವ್ಯಯಕಾರಿ ಆಗಿದೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರು ಇದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಲಕ್ಷಣಗಳು

ಅತಿ ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದ ಔಷಧಿ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ, ಮತ್ತು ಯಾವುದೇ ಅಡ್ಡ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಲ್ಲ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ

ಆಯುಷ್ ಮತ್ತು ಸರ್ಕಾರದ ಪಾತ್ರ

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಆಯುಷ್ ಸಚಿವಾಲಯವನ್ನು 9 ನವೆಂಬರ್ 2014 ರಂದು ಅಧಿಕೃತವಾಗಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿತು. 1995 ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ Department of Indian Systems of Medicine & Homoeopathy (ISM&H) ಸ್ಥಾಪನೆ. 2003 ಇದರ ಹೆಸರನ್ನು Department of AYUSH ಎಂದು ಬದಲಾವಣೆ, 9 ನವೆಂಬರ್ 2014 – ಇದನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಮಾಣದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸಚಿವಾಲಯ (Ministry of AYUSH) ಆಗಿ ಉನ್ನತೀಕರಿಸಲಾಯಿತು

ಆಯುಷ್ ಸಚಿವಾಲಯದ ಪ್ರಮುಖ ಕೆಲಸಗಳು

ಆಯುಷ್ ಸಚಿವಾಲಯವು ಆಯುರ್ವೇದ, ಯೋಗ, ನ್ಯಾಚುರೋಪಥಿ, ಯುನಾನಿ, ಸಿದ್ಧ ಮತ್ತು ಹೋಮಿಯೋಪಥಿ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ನಿಯಂತ್ರಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಲವಾರು ಮಹತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ.

- ಆಯುಷ್ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಪ್ರಚಾರ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ
- ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ
- ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಅಧ್ಯಯನ
- ಔಷಧಗಳ ಗುಣಮಟ್ಟ ಮತ್ತು ನಿಯಂತ್ರಣ
- ಆಯುಷ್ ಆರೋಗ್ಯ ಸೇವೆಗಳು
- ಯೋಗ ಮತ್ತು ಆರೋಗ್ಯ ಜಾಗೃತಿ
- ಔಷಧೀಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ
- WHO ಮತ್ತು ಇತರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೊಂದಿಗೆ ಒಪ್ಪಂದಗಳು

ಉಪಸಂಹಾರ

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ಸಿಸ್ಟಮ್ಸ್ ಆಫ್ ಮೆಡಿಸಿನ್‌ಗಳ ಮಹತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇವು ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಸಮಗ್ರ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಹಾಯಕವಾಗಿವೆ. ಸಮಾಜಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ

ಆಯುಷ್ ಪದ್ಧತಿಗಳು ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿ ನೋಡದೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತವೆ. ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯುಷ್ ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕ ವೈದ್ಯಕೀಯದ ಸಮನ್ವಯದಿಂದ ಸಮಾನ, ಸಮಗ್ರ ಮತ್ತು ಸುಸ್ಥಿರ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಹುದು.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- ಚಂದ್ರಶೇಖರ, ಎನ್. *ಭಾರತೀಯ ವೈದ್ಯಕೀಯ ಪದ್ಧತಿಗಳು.*
- ಶರ್ಮಾ, ಪಿ.ವಿ. (2017). *ಆಯುರ್ವೇದ ಇತಿಹಾಸ.* ಚೌಖಂಬಾ ಓರಿಯೆಂಟಲಿಯಾ ವಾರಣಾಸಿ.
- *ಪತಂಜಲಿ – ಯೋಗ ಸೂತ್ರಗಳು* (ಪತಂಜಲಿ ಯೋಗ ಸೂತ್ರಗಳು ಕ್ರಿ.ಪೂ. 2ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಗಿದ್ದು,) ಇವುಗಳಿಗೆ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಪ್ರಕಾಶನ ವರ್ಷ ಇಲ್ಲ.
- Banerjee, D. (2024). *Alternative medicine in India* (4th rev. ed.). B. Jain Publishers.
- Coe, R. M. (1970). *Sociology of medicine*. McGraw-Hill.
- Ministry of AYUSH. (n.d.). *Introduction to AYUSH systems*. Government of India.
- World Health Organization. (2013). *Traditional medicine strategy: 2014–2023*. World Health Organization.